

RAIKKÜLA

KOLHOOSI JUHATUSE JA ÜHISKONDLIKE ORGANISATSIOONIDE INFOLEHT

NR. 3 (21) MÄRTS 1989

KÕIK VALIMA!

26. märtsil on valimised — päraströjaaegseist kindlasti kõige demokraatlikumad. Seekordsetel valimistel on tõeliselt vabatahtlik kandidaatide seast.

TERRITORIAALSES PÄRNU VALIMISRINGKONNAS kandideerivad kirjanik Heino Kiik, TRÜ botaanika- ja ökoloogia kateedri juhataja Hans Trass ja EKP Keskkomitee esimene sekretär Vaino Väljas.

RAHVUSLIK-TERRITORIAALSES VALIMISRINGKONNAS nr. 476 on üles seatud Ülo Vooglaid — teadur Pirgu arenduskeskusest, ja Rein Unga — Märjamaa EPT juhataja.

Valimistest lähemalt. Valimisjaoskond asub Raikküla kolhoosi kontorklubis ja on 26. märtsil 1989 avatud kella 7 kuni 20.

SEEKORD ON VAJA TOONITADA, ET KÕIK VALIJAD PEAVAD KASUTAMA VALIMISKABIINI. ET VALIMISDELITELT MAHA KRIIPSUTATA ÜKS VOI KAKS MITTE-

SOOVITAVAT NIME. KINDLASTI PEAB MAHAKRIIPSUTAMATA JÄÄMA SELLE KANDIDAADI NIMI, KELLE POOLT VALIJA SOOVIB HÄÄLETADA.

SEDEL, KUS ON MAHAKRIIPSUTAMATA JÄETUD ROHKEM KUI ÜKS KANDIDAAT, LOETAKSE KEHTETUKS.

Tänavustel valimistel võib suures demokraatia tuhinas tekkida oht, et paljud valimisõigustega kodanikud ei suvatsegi valida tulla Kui juhtub aga nii, et valitud on alla 50% valimisnimekirjas olevaist valijaist, siis korraldatakse kahe kuu pärast kordusvalimised

Arvestades praegust poliitilist situatsiooni, loodan, et meis ikkagi on nii palju poliitilist teadlikkust ja valmidust valimaks meil ülesseatud kandidaatide seast see kõige väärikam.

Tänavusel valimiste ettevalmistamise käigus ei kasutata agitaatoreid. Valijate nimekirjad on tutvumiseks ja kontrolli-

miseks väljas alates 10. märtsist keskuse klubijuhataja kabinetis.

Valimiste päeval asub valimisjaoskond maja teise korruse lugemissaalis.

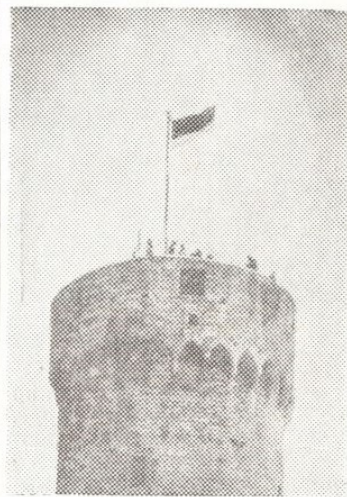
Valimispäeva bussiringid. Kell 10 ja 13 sõidab buss Kaigepere, Pitsi õues keerab ringi ja sõidab läbi Raela küla kuni Silakõrtsu sillani ja sealt läbi Alilika küla tagasi.

Teine buss sõidab kell 10 ja 13 läbi Lipametsa küla — Lipa ja Metsküla kuni Tooma kurvini ja tagasi Kenava laudani. Edasi Nurga maja juurest läbi Keoküla — Villema — Kensapa Salasoo kaudu tagasi.

Palun kõigil õigel ajal valmis olla. Kui aga kellelgi ei ole teavet või võimalust kodunt välja tulla, palun sellest eelnevalt teatada telefonil 569 või 447, et talle saaks kastiga koju tulla.

Edukat valimist!

ANDRUS PAJO,
Raikküla valimiste
jaoskonnakomisjoni esimees

24. veebruar 1989. Ole 49 aasta kerkis sinimustvalge eesti rahvuslipp juubeldava inimere niiskete pilkude all taas Pika Hermanni torni.

Jäägu sellest ajaloolisest ja mälestusväärsest päevast Eesti rahva ajaloos mälestus ka meie lehte.

Samal hommikul kerkis rahvuslipp kohaliku rahva osavõtul ka kolhoosi kontorklubihoonest mastitippu.

OLI VÕIDUKAS PÄEV

Majandite spetsialistide XX talispordipäev oli märtsikuu algul Märjamaa EPT kaasaegsetes spordibaasides. Lume puudumise pärast jäi ära suusatamine, sellegipoolest mõõdeti osavust ja sihkust seitsmel alal, millest arvesse läks viis. Ürituse pika traditsiooni jooksul on võistluste korraldust mitmel korral muudetud; alates eelmisest aastast on enam kaalu pea- ja vanempetsialistide osavõtul, kelle

osaluskoefitsient on 1,5 (spetsialistidel 1,0).

Tänavused alad ja kogu korraldus igatahes klappis meile oivaliselt. Osalenud 23 võistkonna hulgas jõudsime üldkokkuvõttes esikohale; seljataha jäid teisenä Valtu, kolmandana Märjamaa kolhoos. Tundub lausa uskumatu, et tugevad ja suured majandid-ettevõtted, nagu Kaiu, KEK, EPTd, on tähtede

sobiva seisuga korral võidetavad.

Küllap suurima üllatuse nii endale kui võistkonnale tegid laskurid Margit Pärna ja Rein Tõntsohn, kes koefitsiendiga tõusid esikohale. Viiletsamad ei olnud ka koroonamängijad Ludmilla Käsper ja Kalju Luikmäe, kes vastastele üldse vähe sõnaõigust andsid. Kenasti läks ka kombineeritud teatevõistluses, kus Margit Pärna, Kaida Lilleoja, Tõnu Rahula ja Kalju Luik-

mäe said päeva teise aja. Lauatennisistid Margit Pärna ja Aivar Pajo said tubli 4. koha. Pika ja tiheda päeva pidasid Tiit Avandi ja Laine Oga, autode vigursõidus osalesid Jüri Arro ja Rein Tõntsohn, korvpalli vabavisetes Asta Satsi ja Aivar Pajo.

Pingelise võistluspäeva lõpetamisel anti meile üle rändkarikas. Olgu niisama palju õnne ja sportlikku visadust ka aasta pärast, kui karikas uuesti väljamängimisele läheb.

KAIDA LILLEOJA

Urime ajalugu

HANS OLLINO

Aeg kaob ja kaob... ning kõik kaob unustuste rüppe. Mida teaksid tänapäeva noored, kui vanemad inimesed oma mälestusi ei jagaks. Sõjad ja muud segased ajad hävitavad inimesi, mälestusmärke. Uhes nendega kaovad dokumendid ja killuke meie ajalugu.

«Mis sa arvad, kui vana on Raikküla Lipa koolimaja?» Koolipoiss: «Kolmkümmend.»

See on tema, 10aastase jaoks juba kohutavalt suur vanus. Aga kas me seda isegi täpselt teame? Andmed kooli kohta on erinevad. Praeguses majaraamatus seisab kirjas: «Hoone on ehitatud 1909. a.». Rapla kiriku ühes trükises antakse maja valmimisaastaks 1908. Kooli kunagise direktori Sepiku alustatud kroonikas on sissekanne: «1906. a. algul hakati ehitama praegust koolimaja Lipa küllasse ja 2. novembril avas kool uksed oma õpilastele.»

Sellest võib järeldada, et maja valmis 10 kuuga. (Vahemärkusena: kooli praegust puukuuri ehitati paberite peal ja tegelikkuses kokku 10 aastat!) Edasi: «Koolimaja ehitati Tallinna Lasnamäe paemurrust toodud kividega. Kive vedasid kohale valla mehed.»

Samas meenub mulle, et kunagi poisipõnnina Raikküla paemurrust kuulsin, nagu oleks seal murtud kive ka oma kooli jaoks.

«...Kooli avamiseks saadi toetust toleaeagselt Eestimaa kubernerilt 3000 rubla.» Ütle veel, et pime tsaariaeg!

Raikküla kooli ajalugu ei alga aga mitte 1906—1909 aastast. Samast kroonikast: «Vanemad inimesed teavad rääkida, et 1848. a. Raikküla mõisa omanik Keyserling laskis ehitada koolimaja oma teomeestel ja oma kulul Liivaaugule, teomaja lähedusse, umbes üks kilomeeter praegusest Jüriöö kolhoosi kontorist. Õppetöö algas 1849. a. Kool töötas eraalgkoolina 18 aastat. Alates 1867. aastast alustas tegevust avaliku algkoolina «Raikküla Vallakool». Kool ehitati 1866. a. Lipa küllasse, milline tegutses kolmejaoskonnalise koolina kuni 1906. aastani.»

Samas on lisatud: «Endine Raikküla 8klassilise kooli ajaloo õpetaja Milvi Sõero teadis rääkida, et koolil oli vanema aja kohta kroonika, kuid...»

Praeguseks on koolis säilinud ainult üksikud originaaldokumendid aastast 1920—1940. Ülejäänud on üle antud 1953. a. riiklikule arhiivile. (Kui on?!).

Seega teame oma kooli 140 aastast ajaloo üpris vähe. Vastust jäävad ootama küsimused:

— kas aastaarvud on ikka õiged?

— millised olid vanad koolimajad?

— kus nad asusid?

— kui palju õpilasi on siin õppinud, mis neist edasi sai?

— kes on siin ja kui kaua õpetanud?

— kas on säilinud fotomaterjale koolist, õpilastest, õpetajatest?

Koolil on kunagise kooli juhataja Ollino ja kooli III lennu lõpetajate pilt. Kuid kes olid need 3 poissi, kes käisid Hans Ollinoga koos 1910. a. Riias Peeter I ausesamba avamisel, kus võisid näha ka Venemaa imperaatorit Nikolai Aleksandrovitši.

Ehk leidub veel kuskil pilte ka teistest õpetajatest või keegi teab nende elusaadustest:

1. Mats Kärdi 1849—?
2. Madis Schvalbach 1867—1868
3. Jaan Meinvald 1868—1872
4. Mart Leo 1872—1886
5. Hans Dahl 1886—1887
6. Jüri Vänter 1887—1894
7. Tõnis Päi 1894—1899
8. Aleksander Verliin 1899—1905
9. Aleksander Kulderknupp 1905—1908
10. Hans Leppik 1900—1909

11. Hans Ollino 1909—1913
12. Anton Kutser ?
13. Jüri Geimсал 1908—1913 ?
14. Anna Sava 1909—1910?
15. Antonina Pavlova 1910—1911?
16. Olga Pekarskaja 1912—1913?
17. Nikolai Masso 1913—1916
18. Mihkel Elvei 1913?
19. Aleksandra Kosdževa 1913—1915?
20. Natalia Lukas 1915—1916?
21. Olga Iljina 1916?
22. Johannes Blauberg 1916—1917
23. Ababkova?
24. Jaan Rummo 1917—1919
25. M. Tamm 1914
26. I. Grüntal 1914
27. Alviine Nuga 1917
28. Leena Külaots 1917
29. Rosalie Birkenthal 1918
30. I. Osvelt 1919—1922
31. Julius Oswet 1919—1922
32. E. Prommi 1919
33. Juri Veedemann 1919
34. Mart Tõntson 1919
35. Hans Raudsepp 1919
36. Arnold Jürisson 1920
37. T. Tamm 1920
38. E. Ruudi 1920
39. Johannes Tamm 1921—1941
40. Johannes Weedemann 1921
41. A. Selon 1921
42. P. Tamberg 1921
43. A. Dellmann 1922
44. M. Romanjuk 1922
45. Luise Ludvig 1922

Võimalik, et see nimekiri on puudulik, osal puuduvad eesnimed, kindlad pole ka töötamise aastad.

Ehk leiate aega kätte võtta vanad albumid. Pilte vaadeldes meenub kindlasti mõndagi. Kindlasti on nende piltide ja mälestuste seas midagi, mis aitaks koolil oma ajalugu taastada.

Tulemas on üks ümmargune tähtpäev kooli elus. Kena, kui saaksime seda üheskoos meeles pidada. Seetõttu oleks kool väga tänulik, kui meil õnnestuks saada pildimaterjali mahapildistamiseks (originaalid tagastame!). Arvata võib, et paljud inimesed tunneksid suurt rõõmu piltide vaatamisest, sest aeg on oma töö teinud ning igaühel pole säilinud oma koolipõlvefotosid. Kena, kui pildiga kaasneks võimaluse korral selgitus: millal tehtud, kes pildil.

Teretulnud on ka muud mälestused. Ootame appil üheskoos suudame kindlasti rohkem. Rahva abiga õnnestus leida ja hiljuti taasavada mälestuskivi, vast suudame sama teha ka kooli kroonikaga.

AIN PILDRE,
Raikküla 9klassilise kooli direktor

Minu vestluskaaslane on kõbus, tänava kaheksakümne üheksaks saav elupõline maamees ALEKSANDER PUNTSO. Kuigi ta tänapäevani ei tea hingel mingit suurt paffu olevat, sai ta oma silmaga näha, missugune oli Patarei vangla seestpoolt. Järgnenud kohtuotsusest sai ta teada, et te-

ma «süütegu» väärrib ei rohkem ega vähem kui «kaksikümend viis pluss viis», s. t. 25 aastat vabadusekaotust kinnipidamiskohas pluss 5 aastat asumist. Mille eest siis selline ränk karistus! Laskem jutustada asjaosalisel endal.

Ega mul kauaks seda põllumehe põlve polnud. NKVD hoidis mul pidevalt silma peal. Kaksteist korda vaadati mu majapidamine üle, kas ei leidu midagi kahtlast (relvi, laskemoona). Otsiti nimelt naabrimehest metsavenda Paul Raadikut (poksija Anton Raadiku vend)

olin vene sõjavange Järvakandi Tehastes valvamas paar päeva, tema tõlkis — paar nädalat.

Mulle see vangide valvamine kuidagi ei istunud. Mehed olid väga näljased. Ma lasin nad ruumi sisse, vangid tormasid kohe prügikaste sorteerima. Saksa ohvitser sattus peale ja

Jutustan oma loo

Sündisin Läänemaal Kasti mõisa moonaka pojana (praegune «Tasuja» kolhoos). Hiljem läks isa Mõisama mõisa teenima ja seal ma üles kasvasingi. Kuna sel ajal ei olnud nõuet väga varakult kooli minna, algas minu koolitee Haimre vanas koolis alles 13aastaselt. Sain seal neli talve õppida ja sellega mu koolitee lõppeski.

1921. aastal jagati mõisamaid. Minu isa tegi läbi Vabadussõja ja tal oli võimalus mõisamaast osta kümme hektarit väikese talumajapidamise soetamiseks. Samal aastal isa ka suri. Maja laskis ema valmis ehitada.

Kuna väike maalapp suuremat peret ei toinud, siis jätsin talu pärast sõjaväeteenistust vanemale vennale ja tulin Raikkülla Sirgu talu sulaseks. Leidsin siit ka tütarlapse, kellega abiellusin, ja koduväina Härma sauna jäin-gi.

Elasime kenasti, kuni 1941. aastal suur sõda uksele koputas. Esimesena tuli mobilisatsioonikorras Tallinnasse viia noor tõumära. Jätsin oma sõbra ja abiliseks Liival hüvasti ja rohkem ma teda enam ei näinud. Olin ise samuti kutselune. Tulin Tallinnast tagasi, et ka ennast sõtta minimeks seadma hakata. Läksin küla peale uurima, mis teised mehed teha võtavad. Selgus, et Tojaka poisid, Lepiku ja Saare omad olid metsa põrutanud. Arvasin, et mis siis minagi ja lasin sama teed. Redutasime metsas neli kuud kuni sakslaste tulekuni. Kui metsast välja tulime ja end vallamajja registreerima läksime, oli jutt lühike — Omakaitse. Kurat, oli mul tarvis sinna hakata! Oleksin lihtsalt kodus olnud ja asi korras!

Käisime Kabala silda valvamas. Valvekord kestis ühe ööpäeva, siis tuli teine vahetus. Püssid saime iga kord vallamajast ja pärast vahetust andsime jälle tagasi.

Kui sakslane hakkas sõjaväkke mobiliseerima, läksin jälle metsa, seekord juba kaheksaks kuuks. Redutasime siin ja seal, kodust sai leiva ja soola, üks liha tuli metsast leida. Tegime kartulikorve või mida keegi tegevuseks leidis.

Taga otsimas käidi ainult üks kord.

Aeg läks edasi ja sakslaste aegki sai ümber.

1944. aasta hilissügisel sain taas mobilisatsioonikultse Nõukogude armeesse. Kohilas oli komisjon. Kurtsin seal kehva tervist ja mulle anti kuu aega pikendust.

Sõjameest minust ei saanudki. Sain end Külaotsale hobulaenu-tuspunkti töötärgi peale sokutada ja hakkasin hobustega abivajajatele kündmas-kultiveerimas käima või muid hädavajalikke töid tegema.

Nii läks aeg, kuni meie kandis hakati kolhoose looma. Nõmmkülas oli kolhoosi asutamise koosolek. Mina punnisin algul vastu, et mul pangavõlg 1500 rubla tasuda vaja, ega ma kolhoosis seda enam tasuda jõua. Nurme Ruudi oli sel ajal kõva päffel ja ütles, et mis sa muretsed, astud kolhoosi ja võlg kustutatakse. Arvasin, et sel juhul võib tõesti kolhoosi astuda. Mis seal salata, üks olime parasjagu hirmutatud ka. Vahi Juhan oli esimene mees, kes avaldusele käe alla pani, teised trobikonnas järele.

Mäletan, mul tekkis avalduse vormiga väike tõrje. Avalduses pidi olema kirjas, et palun mind vabatahtlikult vastu võtta kolhoosi liikmeks. Mina soovisin, et kirjas oleks: palun mind omal soovil vastu võtta... Moraalselt oleks siis vähemalt jäänud võimalus nagu ise otsustada. Jutt jäi jutuks ja kirja sai pandud nii, nagu sooviti.

Kuna mul oli väike majapidamine, siis ühistati kolhoosi üks hobune, lehm, siga, lammas ja paar kana. Viljaseeme, kartuliseeme ja põllutööriistad: niidumasin, külvik, kultivoator, vedruuke, raudäke pluss vanker ja regi, rakmed jne.

Mind määrati külvimeheks Tojaka hobusepaar anti minu kätte. Seda jälgiti aga hoolega, et mitte oma hobune kätte ei satuks, sest mine tea: äkki hakkame oma loomi rohkem hoidma.

Ega kolhoosist algul suurt teenida ei olnud. Raha ei saanud kopikatki, norminäeva peale anti vilja, heinu, põhku. Nii oli võimalik oma lehma toita ja ära elada.

ja arvati, et küllap mina tema asukohta tean, sest olime ju omal ajal koos metsas.

Siis, kui ma metsast välja tulin, jäi Raadik metsa, öeldes, et tema venelaselt armu paluma ei hakka. Milles mehe süü siis oli? Tegelikult selles, et ta kartis arveteõendamist, kuna hüppas rongilt maha, mis Eesti regulaararmee väeosad 1941. a. piiri taha sõidutas.

Mingit veresüüd mehe hinge peal ei olnud. Mina olin aga kogu aeg luubi all, kuna kahtlustati, et ma teda toiduga varustan. Tegelikult läksid meie teed lohku. Mina tulin metsast välja ja hakkasin oma elu elama, tema aga olevat siirdunud Mõisamaale Nõmme tallu, kus ta endale talu rehe ahju alla varjupaiga ehitanud. Juhtus nii, et mees reedeti. Vangi ta end ei andnud, vaid laskis endale punkris kuuli pähe. Kuulsin seda alles siis, kui juba ise laagris istusin.

Minu kohale hakkas aga järjest pilvi kerkima. Prooviks viidi kord Raplasse ülekuulamisele, kuid lasti uuesti koju tagasi.

12. märtsil 1952 öösel tulid aga taas mehed autoga ja seekord kästi juba kolme päeva leivakotti ja pesu kaasa võtta. Esialgu läks sõit Raplasse. Seal ootasid juba ees omakandi mees Elmar Kuusemets ja Julius Kukmann Kabalast. Pärast mõnepäevast Raplas viibimist läks sõit Patareisse. Mind pandi koos Kuusemetsaga paarisraudu ja Kukman ühe võõra mehega.

Patareist on meelde jäänud järmine seik: kui juba sisse viidi, siis kasugil kitsas koridoris oli minoi loud, kus tattina põles ja paberid olid laual. Seal nõudis üks mees eesti keeles, et kirjutagu ma paberile alla: ma ise tulnud vabatahtlikult kinnipidamisele! Avaldasin protesti, kuna mind raudus toodi ja minu poolt see allkiri andmata jäigi.

Kambris leidsin eest kodukandimehe Martin Raudsepa. Läks nädalat kolm, enne kui lõpuks uurija juurde viidi. Tõlk küsis minu käest, kas ma olen nõus, et tema tõlgib. Vastasin, et mis minul tema, võõra inimese vastu olla saab, peaasi, et õigesti tõlgi.

Hiljem selgus, et panin omalt poolt juurde. Mina ütlesin, et

peksis nad relvaahvardusel laagri traataia taha. Mulle hakkas asi nii vastu, et rohkem ma sinna valvesse enam ei läinudki.

12. mail 1952 viidi mind kohtusse, kus langetati otsus: 25+5!

Pärast kohtuotsust viidi Patareisse tagasi, kust alles mitu nädalat hiljem Lasnamäe vangla kaudu Leningradi vanglasse saadeti. Omakandi meestest olin juba lahutatud ja nendega ma laagripõlves enam ei kohtunudki.

Minu kinnipidamise kohaks sai Inta laager Uraalides. Laagri ülemus oli väraavas vastu võtmas: mis nimi ja milline karistus. Mina vene keelt ei osanud, seepärast kandsin puhtas maakeelses ette: Puntos, Aleksander Jüri poeg, karistatud § 58 p. 1a põhjal 25+5! Kas mees aru sai või ei, kuid väraavast sisse lasti. Kuid mina ei teadnud ega tea tänapäevani päris täpselt, mis see paragrahv oieti tähendama pidi. Kohtuotsuse kaotasin kahjuks ära.

Laagris oli esimene kõik saunana. Seal jäin kohe kampsunist ilma. Olin küll omatenda kaval ja panin kampsuni särki alla, kuid asi avastati silmapilk ja olingi omast lahti. Ei tähendatud midagi, et järelevaataia oli ise samasugune vang.

Hüva nõu oli kallid, sest külm kippus kallale. Onneks oli mul üks villane tekk kaasas. Oskaiad mehed meisterdasid mul sellest tulli vesti. Eluvaim läks kohe tükki teiseks!

Meie laager asus polaarjoone taga. Ega suvel päike loojunudki ja päikesepaistega oli päris soe, kui aga päike pilve taha kadus, oli kohe kõhe.

Olime kaheteist mehega määratud nn. avariübrigadi ja käisime sõjaväetsoonis ehitustöödel. Lõime katuseid, parandasime vundamente, ukseaknaid — ühesõnaga, tegime remonditöid. Ega laagritoiduga hõisata ei olnud. Kui mingi lürr jooksma hakkas (kas kapsas või tang), siis tuli seda mitu kuud järjest, katelokis ujus ainult mõni roheline kapsaleht või siis tangutera (rasva ei olnud). Leiba saime õnneks 800 g päevas. Peale selle oli meil eestlasest vang leivajagaja, tema kombinneeris meile teatavasse kohta veel 200 g näo peale juurde. Peale selle lubati aastas saada (Järg 4. lk.)

Jutustan...

(3. lk. järg)

kodunt kaks pakki, samuti võis saada ja saata aastas kaks kirja.

Meie õnneks oli sõjaväelaagri majandusülem hea inimene. Tema laskis vangidele suppi anda, mis oli lihaga pooleks. Iga nädal andis peale selle poole ajalehte ja kaks pakki mahorkat näo peale. Heeringad olid nii rasvased ja head, et võttis suu vett jooksma.

Kuna heeringaid oli lähedalt käes, tahtsime neid laagrisse sõpradele ka viia. Esimene kaise läks kohe nurja. Laagri väraosa võeti kõik käest ära. Kurtsime järgmine päev oma õnnetust väeosa majandusjuhatajale. See hea mees tegi laagri väraosa-meestele asja nii selgeks, et edaspidi oleks võinud õhtul töölt tulles kas või kuulipilduja sisse tuua, rääkimata vangid toidupala äravõtmisest.

Pärast Stalini surma hakkas olukord paremusele pöörama. Kui varem nõuti, et baraki ukсед pidid öösel lukustatud olema ja asjal sai käia ainult esikusse, siis edaspidi olid ukсед ka öösel lukustamata ja võis välja väljakäiku minna.

Raha võis vangil kuni 300 rubla taskus olla, iseasi, kust vang selle raha pidi võtma. Võeti maha piirang pakkidelt ja kirjadelt.

Õhel päeval korjati kokku 70 koblakamat meest ja saadeti

Mordooviasse raadiokasti vabrikusse.

Seal õpetati mind freesia kastidetaile valmistama. Tsehhi meistriks oli üks vangist eestlane. Teenistus oli 10 rubla kuus, mille eest võis laagri poest midagi toidule lisaks osta. Lõpuks võis laagripoest juba käekelli ja ülikondi osta. Rüülaenu tuli ka kuupalga ulatuses tellida. Töötasime vabrikus paari aasta ringis. Selle aja jooksul esitasin sõprade abiga Moskvasse peaprokurörile avalduse, et mu kohtuasi uuesti läbi vaadataks. Peaprokurör asja ei lahendanud, vaid käskis edasi kaevata Riiga Balti peaprokurörile.

Mina vastust ei saanud, kuid ühel hommikul seisis laagri teadetahvil minu nimi ja otsus, et karistust on vähendatud kaheks aastaks. Peaprokurör asja ei lahendanud, vaid käskis edasi kaevata Riiga Balti peaprokurörile.

Edasi hakkasid asjad aina paremini laabuma. Laagrisse sõitis erikomisjon, kes vaatas materialid uuesti läbi ja hakkas mehi kohe koju saatma.

Mäletan, komisjon töötas laagri väraosast paar-kolmsada meetrit eemal koolimajas. Õhel päeval jõudis järg minunigi.

Kuna ma vene keelt ei osanud, püüdsin komisjonile kuidagi selgeks teha, et ma pärast lõunat omale tõlgi saaksin. Üks aktiivne komisjoni liige tegi asja

teistele selgeks, et tõlgiga pole midagi teha ja kuna süüd ei olnud, oli otsus lühike — damoi! Sa kurat, see sõna lõikas kohe mul südamest läbi! Ma tänasin mõni viis korda enne, kui uksest välja märkasid tulla.

Enne teele saatmist anti paar remad rõivad, Ameerika konservi ja 180 rubla raha. Laagriülem pani südamehäiega «kolmekordseid», et head töömehed ära söidavad. Igal mehel oma mured.

Kolmandal päeval saadeti väravast välja. Grupis oli 7–8 eestlast ja teisi rahvusi ka. Mõnesaja meetri pärast piilusid tagasi — ei ühtki püssimeest enam! Olime tõesti vabad!

Ühes suuremas jaamas käisime sööklas söömas ja ma ostsin veel kaks asunikku viinagi teele kaasa.

Sõitsime Moskvasse Leningradi jaama. Seal sain oma ihusilmaga esimest korda metrood näha. Oli ikka uhke värk küll! Ei julgenud algul sisse minna, sest pelgasin müllitsat (vana hirm!), kuid siis tuli meelde, et oleme ju vabad mehed.

Moskvast saime vrii sõidu kuni Tallinnani, sealt Raplasse tuli juba oma raha eest sõita.

Rapla jaamast õnnestus sõjaväemasinaga koju sõita. Kuni ma masinat luurasin, jätsin oma vineerkohori jaamaruumi. Kohoris oli kaks kilo suhkrut ja natuke toidupoolist ning mõned vangid asiad. Lähen kohorit võtma — läinud. Jaama müllits küsib, et mis sa otsid? Mina vastu, et kohorit. Müllits ütleb, et andis kohori hoiule ja mul tuleb 25

rubla trahvi maksta. Mina vastu, et mul vangi kohtver ja raha pole, kui tahab, jätku kohtver endale. Ei, andis tagasi ja enam trahvi ei nõudnudki.

Koduõues koer enam ära ei tundnud. Ikkagi neli ja pool aastat. Kui läksin aknale koputama, tundis tütar mu silmapilk ära ja kohtumisrõõm oli muidugi kirjeldamatu.

Oli september 1956. Elu hakkas jälle normaalselt kulgema. Olin poeg Almaril kolm aastat haakijaks, siis oli masinavärk juba nii palju selge, et 1961. aastal õiendasin traktoristi eksamid ja pidasin auga seda ametit 20 aastat.

Mõned aastad olin sepaks ja lõplikult koduseks jäin kolm-neli aastat tagasi.

Ah, kas ma olen kibestunud, et nõukogude võim mind asjalt karistas. Kui aus olla, siis võim on võim ja minul pole riigi kohta vähimatki ütlemist, kuid mu süda on täis oma meeste peale, kes mu seljataga maha müüsid.

Ütlesin Raplas uurijale, et ma pole koolipõlvkeski koolivenna peale kaebama läinud, kui naha peale sain, kuidas soon seda teha nüüd, kus ma täiskasvanud mees olen. Minul seda südant sees ei ole, et lähen teise peale kaebama, tehke minuga, mis tahate. Ja olite koristus käes.

Ei osanud mina, loll, toht ei üht ega teist valitsust. Mina kortsin sõda, ei tohtnud teist inimest tappa ja läksingi metsa. See oli kogu mu süü.

Usutlenud ERNI TAMMARU

Saime kokku

16. veebruaril peeti meele Raikküla piirkonna sõja- ja tööveterane.

Veteranide nõukogu senisest tööst ja edasistest perspektiividest andis aru nõukogu esimees Erni Tammaru.

Valiti ka uus nõukogu, kuhu kuuluvad nüüd Linda Raadik, Asta Kuusemets, Laine Oga, Silvia Reimann, Jaan Liiders, Heino Oraste ja Erni Tammaru. Esimeheks taas Erni Tammaru. Rajooni veteranide konverent-

si delegaatideks valiti L. Raadik, L. Oga, H. Kuusemets ja E. Tammaru.

Südamlikku meelelahutuslikku külakosti pakkusid Kuusiku lasteaia mudilased ja Raikküla internaatkooli õpilased.

Mõnusat pillilugu löid Riho Väli ja Endel Treier.

Aitäh kõigile, kes nõu ja jõuga aitasid kaasa kokkutuleku toreale õnnestumisele.

ERNI TAMMARU

Vedas viltu

Jevgeni Stepanov tutvus 16. veebruaril kell 13.30 Rapla selvekaupluse taga veidi kõikusvas olekus parajasti järgmise õllepudeli sisuga, kui müllits platsis, et: avalik koht ja vindine.

Müllitsaülem tegi hoiatuse. Mehel meel kurb ja süda vesine. Arvas, et suitsukala peaks asja parandama. Võttiski toidupoest, kuid «unustas» ärrituse

tõttu 61 kopikat maksmata.

Jälle müllits platsis ja kohtusaks karistas kohe viiekümne rublaga. Ütle nüüd! Edasi ka ei lubata enam kaevata ja trahv peetakse kohe palgast kinni.

Selle raha eest oleks üksik meesterahvas saanud ju viie aasta kalavaru soetada. Pagana kuldkalad!

JUUBELI PUHUL

85

ELFRIEDE KRIGULSON

30. III

75

MEINHARD ALMET

8. III

70

JOHANNA KUUSEMETS 15. III

65

PAUL KODUSALU

2. III

60

LEIJI TORIUS

15. III

ERICH TREINBERG

7. III

55

SALME LAUBE

16. III

PERE KASVU PUHUL

Inga ja Hannes Tamp

Linda Vilistus

JEVGENI ANDRE'EV

sünd. 2. juulil 1933

surn. 13. märtsil 1989

LIUBOV SOE

sünd. 26. mail 1926

surn. 14. märtsil 1989

Vastutav toimetaja ERNI TAMMARU

Raikküla kolhoosi infoleht

Toimetus: 203502 Rapla

rajoon, Raikküla skj.

telefon 64 421; 64 475

Trükiarv 400

Tasuta

Maht 0,5 trükipoognat

Tellimise nr. 1039

Rapla Trükikoda,

Rapla, Kalda 2